

Στήλη Ἀριούτσζλης

στιγμῇ τῆς νίκης. Ἄλλ' ὁ Ἀθηναῖος δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ ἀπλῶς ἐπὶ τῶν νεκρικῶν στηλῶν τὸ ἔργον τοῦ θανάτου ὡς ὁ Ῥωμαῖος, ἀλλ' ἀποτυπώνει ἐπὶ τοῦ λίθου μετὰ συμπαθείας ὁ τι ὠραῖον, ὁ τι ποιητικόν, ὁ τι ἰδεώδες, ὁ τι συγινητικόν καὶ χαρμόσυνον ἐνεῖχεν ὁ βίος τοῦ ἀποικομένου. Κατὰ ταῦτα δ' αἱ παραστάσεις γυναικείων μορφῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν ἐνέχουσιν ὅλην τὴν ποίησιν ἐκείνην, ἣν ἐν μέσῳ τῶν οἰκιακῶν ἀσχολιῶν παρουσιάζει ὁ βίος τῆς γυναικός, ὅλον τὸ ἄρωμα ὅπερ ἀποπνέει ἡ γυνὴ ὡς παρθένος καὶ σύζυγος, ὡς θυγάτηρ καὶ μήτηρ, ὡς κόσμημα ἅμα καὶ ἔρεισμα τοῦ οἴκου. Ἡ μεγάλη αὕτη συλλογὴ γυναικείων ἐπιτάφιαν παραστάσεων προώριστα ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἐξεταζομένη νὰ μεταβάλλῃ ἐν πολλοῖς τὰς γνώσεις ἡμῶν καὶ ἰδέας περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀθηναίας γυναικός ἐν τῷ οἴκῳ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐν αὐτῇ τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ γυνὴ ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν πάρων δὲν εἶνε κατὰ πάντα ἡ γυνὴ ἣν γνωρίζομεν ἐκ τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἱστορίας, ἡ γυνὴ οἷα μάλιστα εἰκονίζεται ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἀττικῆς κωμωδίας, φιληδούσης μᾶλλον εἰς τὴν παράστασιν τῆς ἐπαίρας. Μέχρι τινὸς ἐγνωρίζομεν παρὰ τὸν Κεραμεικὸν μόνον τὸν ἐλαφρὸν βίον τῆς Ἀθηναίας τῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' ἐκ τῆς παρὰ τὸν Κεραμεικὸν νεκροπόλεως ἐβλάστησεν ἡ γνώσις τῆς Ἀθηναίας τοῦ οἴκου. Ἡ δημοσίευσίς τοῦ κ. Conze

ἠὰ συντελέσῃ σὺν τοῖς ἄλλοις εἴπερ τις καὶ ἄλλη εἰς τὴν πλήρη ἐξεκόνισιν τοῦ βίου καὶ τῆς ἱστορίας τῆς γυναικός ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις. Αἱ δὲ ἀττικαὶ στηλαὶ θὰ διδάξωσιν ἡμᾶς νὰ ἐκτιμῶμεν πολὺ περισσότερον τὴν Ἀθίδαν τοῦ οἴκου, ἀναδεικνυμένην τὸ ἀληθὲς ἡμισυ τοῦ Ἀθηναίου.

Καὶ ἀληθῶς ἡ ἐνώπιον ἡμῶν ἀνοιγομένη πλουσία ἐκείνη στοὰ τῶν ἐπιταφίων στηλῶν γνωρίζει εἰς ἡμᾶς πόσον ὠραῖον, πόσον ποιητικόν ἦτο τὸ ἡμισυ ἐκείνο τοῦ πνευματωδεστάτου καὶ ἀστικωτάτου τῶν ἐλληνικῶν λαῶν. Ἡ ἀττικὴ χάρις καὶ γλαφυρία, ἡ ἀττικὴ φιλοκαλία καὶ τὸ ἀττικόν ἄλας, πρὶν ἢ παρ-ουσιασθῶσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τῇ ποικίλῃ τοῦ βίου δράσει, ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τῇ γραμματείᾳ, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πνυκός καὶ τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, ἔχρουσι περιβάλλει τὸν Ἀθηναῖον ἐν αὐτῷ τοῦ τῷ οἴκῳ, ἀπ' αὐτῆς τοῦ τῆς κοιτίδος. Τί ἐχρεώστων εἰς τὰς μητέρας αὐτῶν ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Φειδίας καὶ ὁ Δημοσθένης, ὅποιον μέρος τῆς ὑπάρξεως τῶν μεγάλων Ἀθηναίων ἀπέτελουν τὰ ἐκ τοῦ οἴκου διδάγματα, ἡ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ κόλπου γάλακτος συνθηλασθεῖσα λεπτότης καὶ κομψότης καὶ τὸ ἀττικιστὶ ζῆν μαρτυρεῖ ἐπιφανῶς ὁ βίος τῶν Ἀθιδῶν γυναικῶν, οἷον εἰκονίζουσι αἱ ἐπιτάφιοι στηλαὶ τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἔχομεν ἐπ' αὐτῶν σωζομένης σαφῆς τοῦ βίου τῶν μεγάλων ἐκείνων Ἀθιδῶν, αἵτινες ἐγέννησαν καὶ ἐγαλοῦγησαν τοὺς σεμνύναντας τὰς Ἀθήνας καὶ πυργώσαντας τὸ κάλλος καὶ τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος ἐκείνης τῆς Ἑλλάδος. Αἱ περιωθεῖσαι στηλαὶ ἀνήκουσιν εἰς ὠραίας μὲν καὶ εὐγενεῖς τὴν μορφήν καὶ τὰ ἦθη, ἀλλὰ κοινὰς τὸ πλεῖστον ἀστάς, εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνωνύμων μητέρων καὶ συζύγων ἢ εἰς τοιαύτας, ὧν τὸ ὄνομα μνησάνομεν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν ἄνευ ἄλλου ὑπομνήματος περὶ τῆς θέσεως ἣν ὁ οἶκος αὐτῶν ἐπέιχεν ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ.

Τὸ στενὸν τοῦ χώρου βραχείαν μόνον ἐπιτρέπει ἡμῖν ἐπισκόπησιν τοῦ θεάματος ὅπερ παρέχουσιν αἱ ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ἐκείνων στηλῶν ζῶσαι Ἀθηναὶ τοῦ παρελθόντος.

Μεθ' ὁποίας στοργῆς ὑποδέχεται ἡ ἐπὶ κομψοῦ ἐδράνου καθημένη νεαρὰ μήτηρ, ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας, τὸ εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς παιδίσκης φερόμενον θυγάτριον, ὅπερ οἶνε! σπαράσσει σπεῦδον νὰ ἐκτιναχθῇ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐποίηι, ὅτε δὲν ἦτο ὄρανον.

Μεθ' ὁποίας γλυκείας μελαγχολίας προσβλέπει ἀλλαχοῦ ἡ ἀποπτᾶσα μήτηρ τὸν εἰς αὐτὴν προσερχόμενον παῖδα, ὃν κατέλιπε ἀμήτορα προώρως πρὶν ἢ ἐπιζῆσῃ νὰ ἴδῃ αὐτὸν ἐγγραφόμενον εἰς τοὺς ἐφήβους καὶ ὀμνύοντα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀγραύλου τὸν ὠραῖον ὄρκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἣν θὰ ὑποσχῆθῃ νὰ μὴ παραδώσῃ ἐλάττω, μὴ κατασχύων τὰ ὄπλα μηδ' ἐγκταλείπων τὸν παραστάτην, ᾧ ἂν στοιχῇ.

Τοιαῦται βεβαίως εἶνε αἱ σκέψεις αἱ περιπολοῦσαι ἐν τῷ νῷ τῶν ἀποικομένων μητέρων, ὧν τὴν μορφήν δὲν διαυλακόνει ἐπὶ τοῦ λίθου ῥυτίς στυγνοῦ θανάτου, ἀλλ' ἄς παρέστησεν ὁ τεχνίτης ἡρέμους